

สกศ.
กับการพัฒนาการศึกษาไทย

จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสครบรอบ 46 ปี
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรี
14 กุมภาพันธ์ 2545

คำนำ

วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2502 ถือได้ว่าเป็นวันสำคัญอีกวันหนึ่งในประวัติศาสตร์การศึกษาไทย ด้วยเป็นวันที่รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ประกาศจัดตั้งสภามหาวิทยาลัยแห่งชาติขึ้นเป็น “สภามหาวิทยาลัยแห่งชาติ” อย่างเป็นทางการ ให้ทำหน้าที่กำหนดทิศทางการศึกษาของชาติ เพื่อพัฒนาคนไทยให้พร้อมที่จะเป็นกำลังสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า

จากความหวังและความปรารถนาสูงสุดของผู้นำรัฐบาลที่ได้ “จัดให้สภามหาวิทยาลัยแห่งชาติเป็นสภายิ่งใหญ่” เพื่อรับผิดชอบสร้างสรรค์คนในชาติ สภามหาวิทยาลัยแห่งชาติในอดีตหรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกศ.) ในปัจจุบัน ได้ปฏิบัติภารกิจสำคัญในการวางรากฐานการศึกษาของชาติ อันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นอย่างยิ่งยวดต่อการพัฒนาประเทศมาอย่างต่อเนื่องเกือบห้าทศวรรษ

เนื่องในโอกาสครบรอบ 46 ปีของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ นับตั้งแต่การจัดตั้งสภามหาวิทยาลัยแห่งชาติใน พ.ศ. 2499 สำนักงานฯ จึงได้จัดพิมพ์หนังสือ “สกศ.กับการพัฒนาการศึกษาไทย” ขึ้น เพื่อเป็นการบันทึกประวัติและผลงานสำคัญที่แสดงถึงบทบาทและภาระหน้าที่ของ

สกศ. ในฐานะองค์กรหลักที่มีอิสระในการกำหนดนโยบายและแผน การศึกษาของชาติ โดยสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของ สังคมไทย และยึดมั่นอยู่บนความถูกต้องเที่ยงตรงตามหลักวิชาการ

สำนักงานฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือ “สกศ. กับการ พัฒนาการศึกษาไทย” นี้ จะเป็นแหล่งข้อมูลซึ่งเป็นประโยชน์ ในความมุ่งมั่นของรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยที่ผ่านมาเกือบ 5 ทศวรรษ ในอันที่จะพัฒนาศักยภาพของคนในชาติและสร้างสรรค์สังคมไทย ให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดไป

(นายรุ่ง แก้วแดง)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

14 กุมภาพันธ์ 2545

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
กำเนิดและพัฒนาการของสทศ.	1
ทศวรรษที่ 1 : วางแผนการศึกษาเพื่อสอดคล้องกับ การพัฒนาเศรษฐกิจ	7
ทศวรรษที่ 2 : วางรากฐานการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม	11
ทศวรรษที่ 3 : มุ่งเน้นการพัฒนาบุคคลและสังคม	15
ทศวรรษที่ 4 : พัฒนาศักยภาพของคนไทยสู่สังคมโลก	18
ทศวรรษที่ 5 : สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและ การเรียนรู้	24
บทสรุป : ก้าวต่อไปของสทศ.	28

กำเนิดและพัฒนาการของ สกศ.

จากสภามหาวิทยาลัยแห่งชาติถึงสภาการศึกษาแห่งชาติ

สกศ. หรือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ มีจุดเริ่มต้นและพัฒนาการมาจาก สภามหาวิทยาลัยแห่งชาติ ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภามหาวิทยาลัยแห่งชาติ พ.ศ. 2499 เมื่อวันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2499 ในรัฐบาลซึ่งมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี โดยมีความมุ่งหวังที่จะพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นสถาบันผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถในวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง เพื่อเป็นมันสมองและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ

ในขณะนั้น สภามหาวิทยาลัยแห่งชาติ มีฐานะเทียบเท่ากรมบริหารงานโดยเลขาธิการสภามหาวิทยาลัยแห่งชาติ ซึ่งขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี มีกรรมการทั้งหมด 24 คน ประกอบด้วยกรรมการโดยตำแหน่ง 12 คน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 12 คน มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน

หลังจากมีการปฏิวัติในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2501 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หัวหน้าคณะปฏิวัติตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาการศึกษาของชาติ ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ จึงมีนโยบายให้มีการปรับปรุงมหาวิทยาลัยที่มีอยู่ในขณะนั้นให้ก้าวหน้าทัดเทียม

มหาวิทยาลัยในต่างประเทศ และมีศักยภาพที่จะผลิตกำลังคนระดับสูง ให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติขึ้น

นอกจากมีนโยบายปรับปรุงมหาวิทยาลัยแล้ว จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยังมีนโยบายปรับปรุงการศึกษาของชาติให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้น ในทุกระดับ จึงได้จัดตั้ง “คณะกรรมการปรับปรุงแผนการศึกษา” ขึ้นมา คณะหนึ่ง ประกอบด้วยที่ปรึกษาจำนวน 3 คน กรรมการ 9 คน โดยมี หลวงวิจิตรวาทการ เป็นประธาน

ในปีพ.ศ.2502 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เห็นว่าการพัฒนา ประเทศให้ประสบความสำเร็จ มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาอารยประเทศนั้น จำเป็นที่จะต้องพัฒนาคนด้วยการให้การศึกษา และปรับปรุงระบบการศึกษาของชาติเสียใหม่ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดในทุกระดับเป็นสำคัญ

เพื่อเป็นการกำหนดทิศทางใหม่ของการจัดการศึกษาที่จะให้ ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงได้จัดตั้ง “สภาการศึกษาแห่งชาติ” ขึ้น โดยได้ออกพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการ สำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2502 (ประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2502) ให้โอนอำนาจหน้าที่ของ สภามหาวิทยาลัยมารวมไว้ในสภาการศึกษาแห่งชาติ ที่ตั้งขึ้นใหม่ จากนั้น ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติสภามหาวิทยาลัยแห่งชาติ พ.ศ. 2499 พร้อมกับตราพระราชบัญญัติสภาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2502

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2502) ขึ้นเพื่อทำหน้าที่สำคัญ 8 ประการ ได้แก่

1) พิจารณาปรับปรุงวางแผนและโครงการการศึกษาแห่งชาติให้เหมาะสมแก่กาลสมัย และให้สอดคล้องกับแผนการเศรษฐกิจและการปกครอง

2) พิจารณาปัญหาต่าง ๆ ทางการศึกษาและเสนอวิธีการแก้ไข

3) พิจารณารายงานการศึกษา และวิจัยผลงานประจำปี

4) พิจารณาโครงการหาทุนบำรุงการศึกษา และเสนอแนะรัฐบาลเพื่อให้ได้มาซึ่งทุนการศึกษาระดับต่าง ๆ ตามความจำเป็น

5) พิจารณางบประมาณประจำปีของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

6) พิจารณาการจัดตั้ง ยุบ รวม และเลิกล้มมหาวิทยาลัย

7) อนุมัติการจัดตั้ง ยุบ รวม และเลิกล้มคณะหรือแผนกวิชาในมหาวิทยาลัย

8) พิจารณาและให้ความเห็นชอบการวางหลักสูตรในมหาวิทยาลัย

สภาการศึกษาแห่งชาติ เป็นความหวังและเป็นความปรารถนาอันยิ่งใหญ่ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่จะให้สภาแห่งนี้ทำหน้าที่กำหนดทิศทางการศึกษาของชาติ เพื่อพัฒนาคนให้พร้อมที่จะเป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาประเทศในอนาคต ด้วยเหตุนี้ *สภาการศึกษาแห่งชาติ*

ชาติ จึงเป็นการทำงานที่ประสานพลังร่วมกันเป็นหนึ่งเดียวของนักการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร และผู้นำประเทศ ที่จะช่วยกันพัฒนาคนในชาติไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

ด้วยบทบาทหน้าที่ซึ่งมีความสำคัญต่ออนาคตของชาติที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม การทำงานของสภาการศึกษาแห่งชาติ จึงประกอบไปด้วย นายกรัฐมนตรี เป็นประธาน รองนายกรัฐมนตรี เป็นรองประธาน อธิการบดีของมหาวิทยาลัยทุกแห่ง ผู้อำนวยการสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง มีกรรมการอื่นๆ ซึ่งคณะรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้ง โดยอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี มีที่ปรึกษา จำนวน 5 คน ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข และเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้กำหนดให้มีคณะกรรมการบริหารสภาการศึกษาแห่งชาติ อีก 9 คน ประกอบด้วย เลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ และบุคคลอื่น ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งอีกไม่เกิน 9 คน เป็นกรรมการ มีอำนาจและหน้าที่ตามที่สภาการศึกษาแห่งชาติมอบหมาย

ในการเปิดการประชุมสภาการศึกษาแห่งชาติครั้งแรก เมื่อวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2502 นั้น จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ประธานสภาการศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวปราศรัยที่สะท้อนให้เห็น

ถึงความมุ่งมั่นในการให้ความสำคัญแก่การศึกษาของชาติ และความคาดหวังที่จะให้สภาการศึกษาแห่งชาติทำหน้าที่รับผิดชอบในการสร้างสรรค์คนในชาติไว้อย่างน่าสนใจ ดังข้อความตอนหนึ่ง ดังนี้

“เป็นความปิติยินดีอย่างสูงของข้าพเจ้าอีกวาระหนึ่ง ที่ได้เปิดประชุมสภาการศึกษาแห่งชาติ ภาพที่เราแลเห็นในการประชุมครั้งนี้ เป็นที่พิศุจน์อันแน่ชัดว่า **ข้าพเจ้าให้ความสำคัญแก่การศึกษามากเพียงใด ข้าพเจ้าได้จัดให้สภาการศึกษาแห่งชาติเป็นสภายิ่งใหญ่** ซึ่งถ้าลองนับจำนวนสมาชิกแห่งนี้ ก็จะได้พบประธาน รองประธาน และรัฐมนตรีเป็นที่ปรึกษารวม 8 คน กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติสภาการศึกษาแห่งชาติ 67 คน คณะกรรมการบริหาร 9 คน รวมตัวเลขตามรายการ 90 คน มีซ้ำกัน 1 คน คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นทั้งที่ปรึกษาและประธานคณะกรรมการบริหาร จึงเป็นจำนวนที่แท้จริง 89 คน มากกว่าสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติที่ตั้งมาแล้ว **จึงต้องนับว่าสภาการศึกษาแห่งชาติเป็นสภายิ่งใหญ่มาก เพราะมีความรับผิดชอบยิ่งใหญ่ว่าเกี่ยวกับการสร้างสรรค์คนในชาติให้ดียิ่งขึ้นไป**

และความยิ่งใหญ่ของสภานี้ ไม่เฉพาะในปริมาณเท่านั้น ในทางคุณภาพก็ยิ่งใหญ่อันเดียวกัน เพราะสภาการศึกษา

แห่งชาติประกอบด้วยผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาการต่าง ๆ ข้าพเจ้าลงนามดูวิทยฐานะของสมาชิกสภานี้ได้พบผู้สำเร็จการศึกษาถึงขั้นดุษฎีบัณฑิต หรือดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ถึง 27 คน และขั้นมหาบัณฑิตหรือมาสเตอร์ดุษฎี 19 คน นับว่าผู้วิชาอันใหญ่หลวงของชาติได้ถูกยกเข้ามาวางอยู่ที่ประชุมนี้”

การเพิ่มบทบาทของสภ. ในปี 2512

ในปีพ.ศ. 2510 การพัฒนาประเทศทำให้เกิดการพัฒนาด้านการศึกษาตามไปด้วย ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ประเทศไทยได้เริ่มมีการเตรียมการที่จะจัดตั้งวิทยาลัยเอกชนขึ้น ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่คณะกรรมการสภาการศึกษาแห่งชาติ ได้พิจารณาเห็นว่า พระราชบัญญัติสภาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2502 เน้นเฉพาะการศึกษาระดับอุดมศึกษาเท่านั้น มิได้ครอบคลุมถึงการศึกษาระดับ จึงได้นำเสนอเรื่องพระราชบัญญัติสภาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2512 ต่อคณะรัฐมนตรีในคราวประชุม เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2511 โดยขอแก้ไขสาระในพระราชบัญญัติสภาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2502 ให้ขยายขอบเขตการดำเนินงานให้ครอบคลุมถึงงานในหน้าที่ตามร่างพระราชบัญญัติวิทยาลัยเอกชน พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย และหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการศูนย์ประสานงานและการวิจัยทางการศึกษา ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติรับหลักการ

พระราชบัญญัติสภาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2512 ส่งผลให้ สภาการศึกษาแห่งชาติขยายขอบเขตความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้นอีกหลายประการ ที่โดดเด่นเป็นพิเศษ ก็คือ เน้นในเรื่องการวางแผน พัฒนาการศึกษา การกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา การวิจัยทางการศึกษา การบริหารงานบุคคลในมหาวิทยาลัยและการส่งเสริมการดำเนินงานของวิทยาลัยเอกชน

**จากสภาการศึกษาถึงสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ :
 สมองของชาติด้านการศึกษา**

ในปี พ.ศ. 2515 คณะปฏิวัติได้จัดตั้งทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้มีการกำหนดหน้าที่และการแบ่งส่วนราชการกันใหม่ สภาการศึกษาแห่งชาติ เปลี่ยนมาเป็นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ มีหน้าที่สำคัญในงานด้านนโยบายและแผนการศึกษาทุกระดับ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้มีการปรับเปลี่ยนบทบาทอีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ. 2521 เมื่อได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2521 ขึ้น

พระราชบัญญัติคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2521 กำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ มีหน้าที่ในการเสนอแนะนโยบายการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการ

ศึกษาแห่งชาติ การวิเคราะห์วิจัยและประเมินผลทางการศึกษา การกำหนดมาตรฐานและการประสานงานการศึกษา นอกจากนี้ ยังได้เปลี่ยนแปลงองค์ประกอบจากที่มีกรรมการของสภาการศึกษาแห่งชาติ 70 คน และคณะกรรมการบริหาร 10 คน มาเป็น **“คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ”** คณะเดียวเพียง 17 คน และจากที่เคยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานก็ได้เปลี่ยนเป็นให้รองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน

พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ได้มีการปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการใหม่ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นรองประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงกลาโหม ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้อำนวยการสำนักงานประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการ โดยแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคเอกชนอย่างน้อย 5 คน

เป็นกรรมการ และให้เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เป็นกรรมการและเลขานุการ และรองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติมอบหมาย เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา สภาการศึกษาแห่งชาติในอดีต หรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติในปัจจุบัน เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทชัดเจนในการจัดทำนโยบายและแผนการศึกษาของชาติ ซึ่งเป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและในระดับนานาชาติมาอย่างยาวนาน รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ทำหน้าที่ดังกล่าวเพื่อนำพาการศึกษาของชาติให้ก้าวสู่ศตวรรษใหม่ในการจัดการศึกษาของประเทศไทยบนพื้นฐานของผู้มีปัญญาไทย เพื่อก้าวสู่ความเป็นสากลด้วยศักยภาพที่ถึงพร้อมในทุกๆ ด้าน

ด้วยบทบาทที่มีความสำคัญยิ่งต่ออนาคตของชาติเช่นนี้ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจึงประกอบไปด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ทรงภูมิปัญญาสูงยิ่งของชาติในหลากหลายสาขาที่มาร่วมเป็นคณะกรรมการ เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประโยชน์สูงสุดแก่แผ่นดิน ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ทรงภูมิปัญญาทุกคน จึงเปรียบเสมือน**สมองของชาติ** สมดังเจตนารมณ์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้ริเริ่มก่อตั้งสภาการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งหวังและตั้งใจให้เป็นสภาที่มีความสำคัญยิ่งใหญ่ ทั้ง

ในด้านปริมาณและคุณภาพในการกำหนดนโยบายและแผนการศึกษา
ของชาติ อันเป็นรากฐานสำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่ง
ชาติ มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษาของชาติให้สอดคล้องกับ
การเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการปกครอง
ทุกยุคทุกสมัยมาเป็นเวลาเกือบ 5 ทศวรรษ

เป็น 5 ทศวรรษที่ก่อให้เกิดการตั้งต้นอนาคตใหม่แก่ประเทศไทย
ให้มีความเจริญก้าวหน้ามาตามลำดับ

ทศวรรษที่ 1 :

วางแผนการศึกษาเพื่อสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

ในช่วงทศวรรษแรก สภาการศึกษาแห่งชาติมีบทบาทหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสภาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2502 ในการวางแผนและโครงการการศึกษาแห่งชาติที่ครอบคลุมระดับการศึกษาต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังมีหน้าที่เกี่ยวกับกิจการบริหารของมหาวิทยาลัย ซึ่งมีผลงานที่สำคัญ ๆ สรุปได้ดังนี้

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503

ในปีพ.ศ. 2503 สภาการศึกษาแห่งชาติได้รับมอบหมายจากคณะรัฐมนตรีให้ดำเนินการวางแผนการศึกษาแห่งชาติต่อจากคณะกรรมการปรับปรุงแผนการศึกษา ที่มีหลวงวิจิตรวาทการ เป็นประธาน ซึ่งได้ดำเนินการเสร็จสิ้นในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2503 โดย สภาการศึกษาแห่งชาติได้ลงมติรับหลักการของแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับ พ.ศ. 2503 เมื่อวันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2503 หลังจากนั้นจึงได้นำเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณานำขึ้นกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2503 โดยได้มีพระบรมราชโองการประกาศให้ใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2504 ซึ่งนับเป็นแผนการศึกษาฉบับแรกที่ใช้คำว่า “แห่งชาติ”

ในการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 นอกจากจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการร่างแผนอย่างเป็นทางการและมีหลักการแล้ว *สภาการศึกษาแห่งชาติ* ได้มีการวางแผนปรับปรุงการศึกษาไว้อย่างมีระบบ โดยมีโครงการประชุมสัมมนาและอบรมหลายโครงการ ก่อนการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503

ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 *สภาการศึกษาแห่งชาติ* มีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวนโยบายด้านการศึกษาไว้ว่า “รัฐมีความมุ่งหมายให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษาตามควรแก่เอกัตภาพ” ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ เพราะแผนนี้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องหาทางสนับสนุนบุคคลที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้ได้เรียนสูงสุดตามควรแก่สติปัญญาความสามารถ สำหรับการจัดการศึกษาก็ได้กลับมาเน้น “ให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษา” เพราะรัฐบาลให้ความสำคัญด้านการศึกษาอย่างมาก และต้องการขยายการศึกษาภาคบังคับ 7 ปี ให้ทั่วถึงโดยเร็ว

นอกจากนี้ *สภาการศึกษาแห่งชาติ* ยังมุ่งมั่นขยายการศึกษาภาคบังคับเป็น 7 ปี แต่มิได้บังคับทุกท้องที่ และพยายามขยายศึกษาด้านอาชีวศึกษาให้กว้างขวางเพื่อสนองตอบความต้องการกำลังคนระดับกลางสายอาชีพเพื่อพัฒนาประเทศ สนับสนุนให้ผู้มีความสามารถได้เรียนต่อในระดับสูง รวมทั้งกำหนดให้มีการจัดการศึกษาพิเศษและการศึกษาสงเคราะห์ให้แก่ผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ ด้วย

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 1

ในช่วงที่มีแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 นั้น สภาการศึกษาแห่งชาติมีบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) โดยครั้งนั้นยังเรียกว่า โครงการการศึกษา พ.ศ. 2504-2509

ตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 สภาการศึกษาแห่งชาติมีบทบาทสำคัญยิ่งในการวางนโยบายและแผนการศึกษาที่สำคัญๆ ดังนี้

- 1) ให้เยาวชนของชาติได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา และจัดการศึกษาภาคบังคับให้ทั่วถึงและให้มีมาตรฐานสูงขึ้น
- 2) ขยายและปรับปรุงการศึกษาระดับกลางทั้งสายสามัญศึกษาและอาชีวศึกษาให้เข้มแข็ง และเป็นพื้นฐานที่มั่นคงของการศึกษาระดับสูงต่อไป
- 3) ผลิตครูอาจารย์ให้เพียงพอแก่ความต้องการ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา
- 4) ส่งเสริมการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยขยายการศึกษาระดับนี้ไปยังส่วนภูมิภาค เพื่อให้สามารถผลิตนักศึกษาให้เพียงพอกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

เนื่องจากในระยะแรกของแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 นั้น ยังขาดการประสานสัมพันธ์ระหว่างแผนพัฒนาการ

เศรษฐกิจและแผนพัฒนาการศึกษา หลังจากที่สภาการศึกษาแห่งชาติจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 แล้ว จึงได้มีการนำแผนดังกล่าวไปผนวกรวมเป็นส่วนหนึ่งในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2507 – 2509) ทำให้การจัดการศึกษามีส่วนสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสอดคล้องกับความต้องการด้านกำลังคนมากขึ้น

การปรับปรุงและการจัดตั้งมหาวิทยาลัย

หลังจากที่มีการจัดตั้งสภาการศึกษาแห่งชาติแล้ว ได้มีการโอนมหาวิทยาลัยทั้ง 5 แห่งในขณะนั้นไปสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี โดยออกพระราชบัญญัติโอนมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2502 และต่อมาได้มีพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2506 กำหนดให้มหาวิทยาลัยทั้ง 5 แห่งเป็นทบวงการเมืองมีฐานะเป็นกรม และเปลี่ยนชื่อมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์เป็นมหาวิทยาลัยมหิดล

นอกจากนี้ สภาการศึกษาแห่งชาติยังมีบทบาทในการจัดตั้งมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาค ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายที่จะให้การศึกษาระดับอุดมศึกษากระจายไปอยู่ในส่วนภูมิภาค สภาการศึกษาแห่งชาติจึงได้ดำเนินการจัดตั้งมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาคขึ้น ได้แก่

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์

โครงการวางแผนพัฒนากำลังคนและการศึกษาระดับ มหาวิทยาลัย

เพื่อสนองความต้องการด้านกำลังคนในการพัฒนาประเทศทั้ง
ทางเศรษฐกิจและสังคม จึงได้มีการจัดทำรายงานการศึกษาเรื่องการ
ประเมินผลความต้องการกำลังคน เสนอให้มีการวางแผนการศึกษาเพื่อ
ความต้องการกำลังคน และมีการทำสัญญาร่วมกันระหว่างองค์การ เอ.ไอ.ดี
ประเทศสหรัฐอเมริกา สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ และ
มหาวิทยาลัยมิชิแกนสเตต

โครงการพัฒนามหาวิทยาลัย

สืบเนื่องจากความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงและร่วมมือจัดการ
ศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะรัฐมนตรีจึงได้อนุมัติให้ดำเนินโครงการ
พัฒนามหาวิทยาลัยเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2510 โดยมีหลักการ
สำคัญคือ

- 1) ปรับปรุงมาตรฐานของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยให้ทัดเทียมกับ
มาตรฐานสากล

2) วางโครงการ 10 ปี เพื่อผลิตอาจารย์มหาวิทยาลัยถึงระดับปริญญาโทและปริญญาเอก โดยให้มหาวิทยาลัยในประเทศร่วมมือกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศที่มีสัญญาดำเนินงานร่วมกัน

3) ตั้งคณะกรรมการพัฒนามหาวิทยาลัย เพื่อดำเนินงานตามโครงการนี้ และประสานงานโดยใกล้ชิดกับสภาการศึกษาแห่งชาติ

การสอบร่วมเพื่อคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษา

สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานการดำเนินงานสอบคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษามาตั้งแต่ปีการศึกษา 2504 และมีการดำเนินการสอบคัดเลือกเพื่อเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาด้วยกัน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2505

การเปิดโอกาสให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการอุดมศึกษา

ใน พ.ศ. 2508 สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติเสนอเรื่องการให้เอกชนเข้าร่วมจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้สภาการศึกษาแห่งชาติพิจารณาเสนอคณะรัฐมนตรี ซึ่งต่อมาได้มีการแก้ไขแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ให้เอกชนช่วยรัฐจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้ และดำเนินการร่างพระราชบัญญัติวิทยาลัยเอกชนให้สอดคล้องกับหลักการต่างๆ ที่วางไว้

ในทศวรรษที่ 1 ผลงานของสภาการศึกษาแห่งชาติ เป็นผลงานที่เน้นในเรื่องการวางนโยบายและแผนการศึกษาเพื่อสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงระยะเวลาที่ประเทศไทยกำลังเร่งรัดพัฒนาในเรื่องเศรษฐกิจเพื่อการพัฒนาประเทศ ในช่วงทศวรรษนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจึงมีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา ริเริ่มการก่อตั้งมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาค พัฒนาการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ส่งเสริมการผลิตอาจารย์มหาวิทยาลัยในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ก่อตั้งทบวงมหาวิทยาลัย รวมทั้งผลักดันให้มีการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ซึ่งทั้งหมดนี้ถือได้ว่าเป็นรากฐานการพัฒนาการศึกษาที่สำคัญในระยะต่อมา

ทศวรรษที่ 2 :

วางรากฐานการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม

ในช่วงต้นทศวรรษที่ 2 สภาการศึกษาแห่งชาติ ได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2510 – 2514) โดยได้ประสานงานอย่างใกล้ชิดกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สาระสำคัญของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 คือ จัดการศึกษาให้สัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยคำนึงถึงความต้องการด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการด้านกำลังคน ตลอดจนความรู้และเทคนิคในการพัฒนาสาขาต่าง ๆ ขยายการศึกษาภาคบังคับ เน้นหนักในการผลิตกำลังคนระดับกลางทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

ในระยะต่อมา สภาการศึกษาแห่งชาติได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 – 2519) โดยมีสาระสำคัญ คือ 1) พยายามเร่งขยายการศึกษาภาคบังคับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ขณะเดียวกันก็ขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษา การฝึกหัดครู และอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนระดับ

กลางและระดับสูง 2) ส่งเสริมการศึกษาวิจัยสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการศึกษาด้านเกษตรกรรม เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการผลิตของประเทศ 3) มุ่งส่งเสริมความเสมอภาคในการศึกษา โดยปรับปรุงและขยายการศึกษาในส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นกันดาร และ 4) เริ่มเน้นการศึกษานอกโรงเรียน โดยเน้นหนักการฝึกอบรมด้านเกษตรกรรม และส่งเสริมอาชีพประชาชนในชนบท

การปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2517

การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า การศึกษาของชาติไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้ทันกับความเปลี่ยนแปลง จึงจำเป็นต้องแสวงหาแนวทางใหม่ในการจัดการศึกษา

แนวคิดดังกล่าวได้รับการกระตุ้นมากขึ้น หลังจากที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญ เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 มีการเรียกร้องให้แก้ไขรัฐธรรมนูญใหม่ เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพมากขึ้น รัฐบาลในขณะนั้นจึงดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อรัฐสภา และได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2517 ทำให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น

ในด้านการศึกษา ได้มีแนวคิดที่จะปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจในสังคมประชาธิปไตย รัฐบาลจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้การศึกษามีบทบาทในการพัฒนาคน แก้ปัญหาสังคม เสริมสร้าง และนำประเทศชาติไปสู่สังคมที่พึงประสงค์

ดังนั้น คณะรัฐมนตรีซึ่งมี ฯพณฯ นายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี จึงได้แต่งตั้ง “คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา” ขึ้น เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2517 เพื่อทำหน้าที่พิจารณาเสนอแนวทางการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษาให้เหมาะสมกับกาลสมัย คณะกรรมการดังกล่าว ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานและส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง จำนวน 22 คน โดยมีนายสิปปนนท์ เกตุทัต เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เป็นประธานกรรมการ

คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษาได้นำเสนอรายงานต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2517 คณะรัฐมนตรีมีมติรับหลักการเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2517 และอนุมัติให้ดำเนินการต่อไปได้ตามที่กระทรวงศึกษาธิการนำเสนอ

ต่อมากระทรวงมหาดไทยได้เสนอให้คณะรัฐมนตรีทบวงมติเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2517 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการ

ศึกษา โดยให้เหตุผลว่า การจัดการศึกษาประชาบาลในขณะนั้นดำเนินการตามหลักการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นอยู่แล้ว และกระทรวงมหาดไทยกำลังปรับปรุงการปกครองส่วนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ จึงควรชะลอการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาที่กระทบต่อหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นไว้ก่อน

คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาข้อเสนอของกระทรวงมหาดไทยเมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2518 แล้วมีมติให้เปลี่ยนแปลงมติคณะรัฐมนตรีใหม่เป็นให้ส่งรายงานของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษาให้คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติพิจารณาร่วมกับกระทรวงมหาดไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อน ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติแต่งตั้ง “คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา” ขึ้น เพื่อจัดทำรายละเอียดแนวทางปฏิบัติตามหลักการและข้อเสนอของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา โดยมีสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ หรือ สกศ. ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการ

ในระหว่างนั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหลายครั้ง จนกระทั่ง พลตรีศิริ สิริโยธิน เข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้มีการพิจารณาเรื่องการปรับปรุงระบบบริหารการศึกษากลับอีกครั้งหนึ่ง แต่ได้ชะงักไปเนื่องจากมีการปฏิรูปการปกครองแผ่นดินเสียก่อน หลังจากนั้นก็ได้มีการดำเนินงานตามข้อเสนอเพื่อการปฏิรูปการศึกษามากนัก นอกจากการปรับปรุงแผนการศึกษาแห่งชาติ จนกระทั่ง

เมื่อนายสีปพนท์ เกตุทัต เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้รับเชิญเข้าร่วมรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ในตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้นำนโยบายปฏิรูประบบบริหารการศึกษาไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง และได้มีการโอนการศึกษาประชาบาลไปรวมไว้ในกระทรวงศึกษาธิการเป็นผลสำเร็จ

ในส่วนของคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาได้จัดทำรายละเอียดแนวทางปฏิบัติ เสนอให้คณะกรรมการบริหารสภาการศึกษาแห่งชาติ พิจารณานำเสนอคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2521 คณะรัฐมนตรีได้ลงมติรับทราบผลการดำเนินงานของคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา พร้อมทั้งมอบให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินำไปพิจารณา เพื่อบรรจุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และเร่งรัดให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องจัดทำโครงการเสนอไปให้คณะรัฐมนตรีสนับสนุน

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520

สืบเนื่องจากแนวคิดในการปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2517 รัฐบาลได้เล็งเห็นความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การบริหาร และการเมืองของประเทศ และเห็นควรให้มีการทบทวนแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 จึงได้ให้สภาการศึกษาแห่งชาติพิจารณารายละเอียดของร่างแผนการศึกษาแห่ง

ชาติที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอ โดยพิจารณาเปรียบเทียบกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503

สภาการศึกษาแห่งชาติได้ศึกษาประเด็นที่ควรพิจารณาเกี่ยวกับแผนการศึกษาแห่งชาติเปรียบเทียบกับความมุ่งหมายทางการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย รวมทั้งพิจารณารายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วจัดทำเอกสารและความคิดเห็นเสนอคณะกรรมการบริหารสภาการศึกษาแห่งชาติเพื่อพิจารณา

คณะกรรมการบริหารฯ ในคราวประชุมเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2517 พิจารณาเห็นว่าขณะนั้นสถานการณ์ในประเทศและนอกประเทศทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาได้เปลี่ยนไปมาก การที่จะกำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติเพื่อให้เป็นแม่บทในการจัดการศึกษาเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ และเป็นงานใหญ่ที่ควรเชิญบุคคลทั้งในวงการศึกษาและนอกวงการศึกษามาร่วมประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งจะทำให้ได้ข้อเสนอแนะที่กว้างขวาง เป็นแนวทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่การจัดการศึกษาของประเทศมากที่สุด

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงได้มีมติให้สภาการศึกษาแห่งชาติจัดสัมมนาเรื่องแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการ

การสัมมนาขึ้น ทำหน้าที่เกี่ยวกับการจัดเตรียมและดำเนินการสัมมนา ตลอดจนรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อเสนอคณะกรรมการบริหารฯ โดยมีนายเกษม สุวรรณกุล เป็นประธาน

การสัมมนาได้แบ่งออกเป็น 5 หัวข้อ คือ ความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ การจัดระบบการศึกษา สถานภาพทางกฎหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ การบริหารการศึกษาโดยวิธีแบ่งความรับผิดชอบระหว่างรัฐกับเอกชน การบริหารการศึกษาโดยการกระจายอำนาจ การจัดการศึกษา

คณะกรรมการบริหารฯ ได้พิจารณารายงานผลการสัมมนา และมีมติแต่งตั้งคณะกรรมการร่างแผนการศึกษาแห่งชาติขึ้น โดยมี นายแพทย์บุญสม มาร์ติน เป็นประธาน และให้ทำหน้าที่พิจารณาร่างแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยประมวลความคิดเห็นจากร่างแผนการศึกษาแห่งชาติของกระทรวงศึกษาธิการ และจากแนวข้อเสนองของคณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา เสนอต่อคณะกรรมการบริหารสภาการศึกษาแห่งชาติ

คณะกรรมการได้ดำเนินการร่างแผนการศึกษาแห่งชาติมาเป็นลำดับ การพิจารณาได้เริ่มต้นจากการกำหนดหลักการ และสาระสำคัญที่จะบรรจุไว้ในแผนฯ จากนั้นได้มอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการไปจัดทำร่าง ตามหลักการและสาระสำคัญที่กำหนดไว้ดังกล่าว การพิจารณาร่างแผนฯนั้นได้จัดทำเป็น 3 รอบ ในรอบแรกพิจารณาจากร่างที่ฝ่าย

เลขานุการจัดทำ ส่วนรอบที่ 2 และ 3 นั้น เป็นการพิจารณาทบทวนร่างที่ได้ผ่านการพิจารณารอบแรกและรอบที่ 2 แล้วตามลำดับ

คณะกรรมการร่างแผนการศึกษาแห่งชาติได้ดำเนินการเสร็จเรียบร้อยเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2519 คณะกรรมการบริหารฯ ในคราวประชุมวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2519 พิจารณาแล้วให้ความเห็นชอบด้วยกับร่างที่เสนอ และสภาการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีนายกรัฐมนตรียังเป็นประธานได้ประชุมพิจารณาเมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2520 ให้ความเห็นชอบในร่างแผนการศึกษาแห่งชาติดังกล่าวเป็นเอกฉันท์ และได้มีมติมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติไปปรับปรุงรายละเอียดบางประการตามที่มีผู้เสนอแนะในที่ประชุม แล้วให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาและให้ความเห็นชอบ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้พิจารณาปรับปรุงร่างแผนการศึกษาแห่งชาติตามแนวทางที่มีผู้เสนอแนะในที่ประชุมสภาการศึกษาแห่งชาติแล้ว และได้นำเข้าปรึกษากับคณะกรรมการบริหารฯ ซึ่งได้ให้ความเห็นชอบด้วยในคราวประชุมวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2520 และหลังจากนั้นประธานกรรมการบริหารฯ จึงนำเสนอร่างแผนการศึกษาแห่งชาติต่อคณะรัฐมนตรี

คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาและให้ความเห็นชอบในคราวประชุมวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2520 และได้นำขึ้นกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และมีพระบรมราช

โครงการประกาศใช้เป็นแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 โดยเป็นแผน
ที่มุ่งในด้านความเสมอภาคและคุณภาพทางการศึกษาเป็นสำคัญ

จะเห็นได้ว่าในช่วงทศวรรษที่ 2 นี้ สกศ. มีบทบาทโดดเด่นในการ
วางรากฐานการพัฒนาศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม เป็นผู้นำและเป็น
กำลังสำคัญในการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา จัดทำแผนการ
ศึกษาแห่งชาติและแผนพัฒนาศึกษาแห่งชาติให้สอดคล้องกับ
สภาพการณ์ที่เปลี่ยนไปอย่างเหมาะสม

ทศวรรษที่ 3 : มุ่งเน้นการพัฒนาบุคคลและสังคม

เมื่อก้าวเข้าสู่ทศวรรษที่ 3 พร้อมกับที่มีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 สกศ. ได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 – 2524) ที่มุ่งพัฒนาบุคคลและสังคมควบคู่กันไป โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเร่งพัฒนาการศึกษาทุกระดับและประเภท และได้มีการกำหนดนโยบายและแผนการศึกษาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษาดังนี้

1) ปรับปรุงระบบบริหารการศึกษาให้มีเอกภาพในด้านนโยบายทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

2) ปรับปรุงระบบการศึกษาให้มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยจัดระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ให้การศึกษาในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนประสานสัมพันธ์กัน

3) ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาทุกระดับทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในเมืองหรือชนบท

4) ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ของการศึกษาแต่ละระดับและประเภทให้เหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริงในแต่ละท้องถิ่น ให้สนองความต้องการของสังคม วัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจของท้องถิ่นและของประเทศ

5) ส่งเสริมให้มีความเสมอภาคทางการศึกษา

6) ส่งเสริมการจัดการศึกษาของเอกชน

ผลการดำเนินงานที่สำคัญในช่วงต้นทศวรรษที่ 3 ของสกศ. อันสืบเนื่องมาจากแนวคิดประการหนึ่งในการปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2517 เกี่ยวกับเอกภาพทางการศึกษา ก็คือ ความสำเร็จในการปรับปรุงระบบบริหารการศึกษา กล่าวคือ ได้มีการโอนโรงเรียนประชาบาลสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดไปขึ้นอยู่กับกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติขึ้น จนกระทั่งการประถมศึกษามีความเจริญรุดหน้ามาเป็นลำดับ

ในระยะต่อมา รัฐบาลได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาประเทศแนวใหม่ไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529) โดยการปรับระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต ในขณะเดียวกันก็ปรับโครงสร้าง

เศรษฐกิจและสังคม ให้มีการกระจายผลการพัฒนาให้ถึงชาวชนบทที่ยากจนอย่างทั่วถึง และประสานงานพัฒนาเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับการบริหารความมั่นคงของประเทศ สกศ. จึงได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529) เพื่อเร่งรัดพัฒนาการศึกษาทั้งในด้านปริมาณ และคุณภาพ ให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยมุ่งให้การศึกษากลายเป็นการเสริมสร้างบุคคลให้มีความรู้ ความคิด และความสามารถในการประกอบอาชีพ มีจริยธรรม คุณธรรม ตลอดจนมีพละนาถัย สมบูรณ์ รักและธำรงศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทยไว้ ตลอดจนก่อให้เกิดความสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข ตามวิถีทางประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว สกศ. ได้กำหนดนโยบายการศึกษาไว้ โดยสรุปดังนี้

1) ส่งเสริมการศึกษาทุกระดับและประเภท ทั้งในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียนให้ประสานสัมพันธ์กัน

2) ปรับปรุงโครงสร้างระบบบริหาร และการจัดการศึกษาทุกระดับและประเภทให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประสานสัมพันธ์กัน มีความคล่องตัวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

3) จัดและส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นแหล่งบริการการศึกษา ศิลป วัฒนธรรม และกีฬาพลานามัยแก่ชุมชน และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา

4) ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภท เน้นการวางระบบการติดตามประเมินผลและการนิเทศการศึกษา

5) ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตร นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยมุ่งเน้นการคิดเป็น ทำเป็น ดำรงตนเป็น และแก้ปัญหาเป็น

6) สนับสนุนส่งเสริมและเผยแพร่การวิจัย และจัดให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างผู้วิจัยและผู้นำผลการวิจัยไปใช้

7) จัดและส่งเสริมให้มีความเสมอภาคทางการศึกษา โดยมุ่งทั้งการกระจายสถานศึกษาด้านวิชาชีพให้เพียงพอกับความต้องการกำลังคนของประเทศ และสนับสนุนให้ชาวชนบทและกลุ่มชนที่มีโอกาสน้อยได้รับบริการทางการศึกษาในอัตราส่วนที่มากขึ้นเป็นพิเศษ

8) ปรับปรุงระบบและวิธีการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อระดับต่าง ๆ ให้เหมาะสม และเอื้ออำนวยต่อความมุ่งหมายของหลักสูตรแต่ละระดับและประเภท

9) เร่งฝึกและอบรมในด้านระเบียบวินัย คุณธรรม ความรู้จักรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม พร้อมทั้งความสำนึกในความเป็นไทยร่วมกัน

10) จัดและส่งเสริมนันทนาการและการกีฬา ทั้งในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษา

11) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ รวมทั้งจากผู้รับโอกาสทางการศึกษาในระดับที่สูงกว่าประถมศึกษามาใช้ในการจัดการศึกษา

12) ส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน โดยให้เอกชนร่วมรับภาระในการจัดได้ภายในขอบเขตและสัดส่วนที่รัฐกำหนด

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายดังกล่าวข้างต้น สกศ. ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาการศึกษา โดยมุ่งจัดการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนให้สัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และก่อให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษายิ่งขึ้น

ในช่วงทศวรรษที่ 3 นี้ สกศ. จึงเป็นแกนหลักในการพัฒนาแนวคิดด้านการวางนโยบายและแผนการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาบุคคลและสังคมควบคู่กัน อันเป็นผลมาจากความพยายามในการวางพื้นฐานการปฏิรูปการศึกษาในช่วงปลายทศวรรษที่ 2 ซึ่งส่งผลให้มีการวางแผนที่ตระหนักในศักยภาพของคนและความเป็นจริงในสังคมมากขึ้น

ทศวรรษที่ 4 : พัฒนาศักยภาพของคนไทยสู่สังคมโลก

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 – 2534) รัฐบาลได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาเป็น 2 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม ในด้านเศรษฐกิจมีเป้าหมายที่จะรักษาอัตราการขยายตัวให้เพียงพอที่จะรองรับกำลังแรงงานใหม่ที่เข้าสู่ตลาดแรงงานมากขึ้น ในด้านสังคมมีเป้าหมาย คือ มุ่งพัฒนาคุณภาพของคน เพื่อให้สามารถพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้า มีความสงบสุข และเป็นธรรม

เพื่อให้การดำเนินการด้านการศึกษาสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 สกศ. จึงได้จัดทำ **แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 – 2534)** ให้เป็นแผนที่มุ่งพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ความคิด มีคุณธรรม พลานามัยที่สมบูรณ์ มีทักษะในการประกอบอาชีพ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และ

เป็นกำลังในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยได้กำหนด
 แนวนโยบายในการพัฒนาการศึกษาไว้ สรุปได้ดังนี้

1) เร่งรัดการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับความต้องการทางการ
 ศึกษาในการพัฒนาบุคคล และให้สัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจ
 สังคม และการพัฒนาชนบทของประเทศ

2) เพิ่มความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา รวมทั้งส่งเสริม
 ให้บุคคลต่าง ๆ ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาตามความ
 ต้องการและความจำเป็นตลอดชีวิต

3) เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะ
 พร้อมทั้งความมั่งคั่งทางคุณธรรม จริยธรรม และสุขภาพอนามัย

4) ปรับปรุงประสิทธิภาพ บริหารการวางแผน และการจัดการ
 ศึกษาทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

5) ปรับปรุงการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ทัน
 กับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

6) ส่งเสริมและพัฒนากิจการวิจัย การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
 การบริการทางวิชาการแก่ชุมชน การกีฬาและนันทนาการ

7) ระดมทรัพยากรในการจัดและพัฒนาการศึกษาจากแหล่ง
 ต่าง ๆ พร้อมทั้งปรับปรุงการจัดสรร และการใช้ทรัพยากรให้เกิด
 ประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการศึกษา

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535

แม้ว่าการพัฒนาการศึกษาในช่วงที่ผ่านมาจะบรรลุผลสำเร็จไปได้ระดับหนึ่ง แต่ผลการศึกษายังพบว่า มีปัญหาอุปสรรคอีกหลายประการที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการศึกษาที่เป็นอยู่ในขณะนั้น ยังไม่สามารถสนองความต้องการในการพัฒนาบุคคล ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศ ซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ตามกระแสโลกาภิวัตน์ รัฐบาลจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาทั้งในแง่ของหลักการ ความมุ่งหมาย แนวนโยบาย และแนวทางการจัดการศึกษา

ด้วยเหตุนี้ สกศ. จึงได้ดำเนินการจัดทำร่างแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ขึ้น โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1) จัดประชุมสัมมนาเรื่อง “ทิศทางการศึกษาไทย” เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2531 เพื่อระดมความคิดของผู้บริหารการศึกษา นักการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา อุปสรรค และทิศทางการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและอนาคต

2) ศึกษาข้อมูลทั้งจากการติดตามประเมินผล การวิจัย และการศึกษาจากเอกสารบทความวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประมวลแนวคิดและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผลการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520

3) ประชุมปฏิบัติการทบทวนแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2532 เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของแผนฉบับดังกล่าว และความจำเป็นในการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่

4) คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติแต่งตั้งคณะกรรมการหาแนวทางสำหรับการจัดการศึกษาในอนาคต

5) จัดทำเอกสารแนวความคิดการจัดการศึกษาในอนาคต จากผลการดำเนินงานในข้อ 3 และ 4 และวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของระบบการศึกษา ตลอดจนแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต สังเคราะห์และประมวลจัดทำเป็นเอกสารแนวความคิดการจัดการศึกษาในอนาคตเพื่อเผยแพร่ และได้จัดสัมมนาเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค รวม 4 ครั้ง จากนั้นจึงนำเสนอคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติพิจารณาให้ความเห็นชอบ เพื่อเป็นกรอบสำหรับการจัดทำร่างแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่

6) ศึกษารายละเอียดสำหรับการจัดทำนโยบายและมาตรการของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ในด้านการจัดเครือข่ายการเรียนรู้และบริการการศึกษาเพื่อปวงชน ด้านเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้ ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา และด้านค่าใช้จ่ายและการลงทุนเพื่อการศึกษา จากนั้นได้มีการประชุมปฏิบัติการเพื่อพิจารณาความสอดคล้องของนโยบายและมาตรการทั้ง 5 ด้าน ดังกล่าว

7) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการจัดทำร่างแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ขึ้นเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2533 เพื่อดำเนินการสังเคราะห์นโยบายและมาตรการทั้ง 5 ด้านดังกล่าวให้เป็นนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา

8) คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติมีมติให้แต่งตั้งคณะทำงานกลาง เพื่อพิจารณาปรับปรุง/แก้ไขเอกสารร่างแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 โดยมีนายแพทย์ประเวศ วะสี เป็นประธาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย เป็นคณะทำงาน และเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เป็นคณะทำงานและเลขานุการ

9) สกศ. ได้จัดให้มีการประชุมคณะทำงานกลางในหลักการเกี่ยวกับเนื้อหาของร่างแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 รวมทั้งได้จัดทำเอกสารเปรียบเทียบสาระสำคัญของร่างแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 กับแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่

10) คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ มีมติให้ความเห็นชอบร่างแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ตามที่สกศ.เสนอ และให้นำเสนอคณะทำงานกลางพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

11) นำขึ้นกราบบังคับทูลเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และมีพระบรมราชโองการให้ใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ต่อไป

ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ *สกศ.* ได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 – 2539) ขึ้น เพื่อเตรียมคนไทยให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง สภาพแวดล้อม รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประชาคมโลก

ทั้งนี้ *สกศ.* ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของพลเมืองให้มีคุณธรรม จริยธรรม ปัญญา มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ ตลอดจนมีความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพ สามารถพึ่งตนเองและดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุขภายใต้การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์ ริเริ่มสร้างสรรค์และนำการพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่เหมาะสม และสามารถช่วยให้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นไปอย่างเป็นกระบวนการและราบรื่น สอดคล้องกับเงื่อนไขข้อจำกัดด้านทรัพยากร สภาพความต้องการแต่ละบุคคล ชุมชน และสังคม รวมทั้งก่อให้เกิดความสมดุลและเชื่อมโยงในการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม ตลอดจนความสัมพันธ์อันดี ความผสมกลมกลืน และได้รับประโยชน์ร่วมกันจากการพัฒนาเมืองและชนบท

ตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 – 2539) สกศ.มีบทบาทในการกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาการศึกษา ซึ่งมีสาระโดยสรุปดังนี้

- 1) เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานตามวัย
- 2) เร่งพัฒนาการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งส่งเสริมการเรียนการสอนด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เพื่อสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมในยุคใหม่
- 3) เร่งกระจายโอกาสทางการศึกษาทุกระดับและประเภท การศึกษาอย่างกว้างขวางและเป็นธรรมแก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสทาง เศรษฐกิจ สังคม และกลุ่มชนต่างวัฒนธรรม ตลอดจนจัดการศึกษาเพื่อ ส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษ
- 4) เร่งปรับปรุงการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้ผู้จบประถมศึกษาได้ เข้าเรียนมากขึ้น
- 5) เร่งจัดการศึกษาให้มีลักษณะเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นหลากหลายในรูปแบบและวิธีการ ให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล ชุมชนและสังคม ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

6) เร่งรัดจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของ ตลาดแรงงาน ตลอดจนส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในทุกๆระดับ และประเภทการศึกษา ให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถที่จะเป็นผู้ ประกอบการได้ด้วย

7) เร่งรัดปฏิรูปการฝึกหัดครู รวมทั้งพัฒนาครูประจำการ และยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครู

8) ดำเนินการให้หน่วยงานการศึกษาในส่วนภูมิภาค ส่วน ท้องถิ่น และสถานศึกษา มีความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการ ศึกษามากยิ่งขึ้น ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนให้ท้องถิ่นและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างกว้างขวาง

9) สนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและให้ จัดมากขึ้น โดยเฉพาะการศึกษาที่นอกเหนือจากการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาที่เป็นความต้องการเฉพาะของกลุ่มคน

10) เร่งพัฒนาระบบข้อมูล ข่าวสาร และสารสนเทศทางการ ศึกษา และที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งใน ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ให้สามารถนำไปใช้ในการวางแผน การ บริหาร และการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในช่วงปลายทศวรรษนี้ *สกศ.* ได้เตรียมการจัดทำแผนพัฒนาการ ศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) โดยได้วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการศึกษาในระยะต่อไปว่า การศึกษาจะทวีความสำคัญมาก

ขึ้น เพราะมีปัจจัยและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่ท้าทายสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระแสโลกาภิวัตน์ที่ผลักดันให้ไทยต้องแข่งขันกับนานาประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การศึกษาจะต้องเป็นกระบวนการที่เตรียมคนไทยและสังคมไทยให้ก้าวสู่ยุคใหม่อย่างมั่นคงและรู้ทันโลก

สกศ. จึงได้ปรับแนวคิดและกระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติใหม่ ดังนี้

1.การวางแผน “เชิงรุก” และ “เชิงรับ” ในการพัฒนา “เชิงรุก” *สกศ.* ได้วิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มของกระแสโลกที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย และวิเคราะห์สถานการณ์การพัฒนาประเทศโดยคำนึงถึงสภาวะแวดล้อมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อหาทิศทางการพัฒนา “คุณภาพคนไทย” ให้นำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มุ่งก้าวมัน รู้ทันโลก โดยคนมีความสุข ครอบครัวและชุมชนมีสันติสุข

ทางด้านกรวางแผน “เชิงรับ” *สกศ.* ได้ศึกษาวิเคราะห์ผลการพัฒนาการศึกษา รวมทั้งปัญหาหลักของการจัดการศึกษาในช่วงเวลาที่ผ่านมา เพื่อทบทวนและหาแนวทางไปสู่การแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในการจัดการศึกษาระยะต่อไป เพื่อให้สามารถกำหนดแนวทาง/มาตรการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งกำหนดกลไกการบริหารและการจัดการให้เหมาะสม ทั้งนี้ *สกศ.* มุ่งที่จะให้การจัดการ

ศึกษามีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของคน
ครอบครัว ชุมชน และสังคมได้อย่างเหมาะสมและต่อเนื่องต่อไป

2. การฉีกกำลังในการจัดทำแผน ในการจัดทำแผนฯ ครั้งนี้
สกศ. ใช้ยุทธวิธีระดมความคิดและความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งจากนัก
คิด นักวิชาการ นักการศึกษา นักการเมือง และผู้ทรงคุณวุฒิสมาชาต่างๆ
ทั้งระดับนโยบาย ระดับบริหาร ระดับปฏิบัติการ รวมทั้งผู้ ปกครอง ครู/
อาจารย์ ประชาชน นักธุรกิจ และสื่อมวลชน หลายครั้ง ทั้งในระดับ
มหภาคและเฉพาะระดับและประเภทการศึกษา เพื่อให้ทุกฝ่ายในสังคม
ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการทำแผนตั้งแต่ต้น รวมทั้งได้ประมวลความ
คิดเห็นจากการสัมมนาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของหลายหน่วยงาน
ตลอดจนบทความเอกสารทางวิชาการต่างๆ จำนวนมาก ทั้งนี้เพื่อนำไป
สู่การกำหนดวัตถุประสงค์และนโยบายการศึกษาแห่งชาติที่มีความเป็น
ไปได้

3. การนำแผนสู่การปฏิบัติ เพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาการ
ศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ซึ่งเป็นแผนชี้ทิศทางการพัฒนาการศึกษา มี
ความชัดเจน และหน่วยปฏิบัติทางการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรต่างๆ ในสังคม นำไปจัดทำแผนปฏิบัติการ
ที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น *สกศ.* จึงเห็นความจำเป็นที่ต้องมีกระบวนการหรือ
กลไกประสานการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ในรูปขององค์กรประสาน
งานและกระบวนการติดตามประเมินผล ทั้งนี้เพื่อให้มีการจัดทำ

โครงการ/งานใหม่ๆ เพื่อแก้ปัญหาการศึกษาที่สะสมมาเป็นเวลานานให้หมดไป และพัฒนาการศึกษาในอนาคตให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ นโยบาย เป้าหมาย และแผนงานหลักที่กำหนดไว้

จะเห็นได้ว่าในช่วงทศวรรษที่ 4 นี้ สกศ. มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของคนไทยและสังคมไทย ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในกระแสโลกาภิวัตน์ การวางนโยบายการศึกษาจึงมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีศักยภาพ ความสามารถ และคุณลักษณะต่างๆ ที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อให้สังคมไทยสามารถก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคง แข่งขันกับนานาประเทศได้อย่างมีศักดิ์ศรีบนฐานแห่งความเป็นไทย

ทศวรรษที่ 5 :

สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้

สกศ. ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาการศึกษาไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) 3 ประการ คือ

1) เพื่อขยายและยกระดับความรู้พื้นฐานของประชาชนทั้งหมดให้กว้างขวางและสูงขึ้นถึงระดับมัธยมศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

2) เพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ สอดคล้องสัมพันธ์กับความต้องการของบุคคล ชุมชน และประเทศ ให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

3) เพื่อให้การศึกษาไทยสร้างศักยภาพของประเทศในการพึ่งพาตนเอง และสร้างความก้าวหน้าและมั่นคงของเศรษฐกิจไทยในประชาคมโลกบนฐานแห่งความเป็นไทย

เพื่อให้การพัฒนาการศึกษาในระยะต่อไปบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ *สทศ.* จึงได้กำหนดนโยบายการพัฒนาการศึกษาไว้ 5 ด้าน ดังนี้

1) เร่งขยายและยกระดับความรู้พื้นฐานของประชาชนอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกันและมีคุณภาพ

2) ปฏิรูประบบการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนพัฒนาขีดความสามารถได้เต็มตามศักยภาพ ตามจุดประสงค์ของการศึกษาแต่ละระดับ/ประเภท โดยมีทั้งความรู้ความสามารถ และทักษะพื้นฐานที่ดี รวมทั้งมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

3) ปฏิรูประบบการผลิตและพัฒนาครูให้มีศักยภาพ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข รวมทั้งพัฒนาวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง เป็นที่ยอมรับในสังคม

4) เร่งผลิตและพัฒนากำลังคนระดับกลางและสูง เพื่อสร้างศักยภาพและความก้าวหน้ามั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศในประชาคมโลก บนฐานแห่งความเป็นไทยและการพึ่งพาตนเอง

5) ปฏิรูประบบบริหารและการจัดการการศึกษาให้มีอิสระมากขึ้น กระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้ทุกส่วนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบการจัดการศึกษา ให้มีรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลาย มีการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ และสร้างความเป็นธรรมในสังคมให้มากขึ้น

เมื่อเข้าสู่ทศวรรษที่ 5 ของ สกศ. ซึ่งเป็นช่วงที่เริ่มดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ประเทศไทยต้องเผชิญกับภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจครั้งใหญ่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมไทยและคนไทยทุกคน ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงทุกด้านโดยเฉพาะด้านการศึกษา ซึ่งยังมีปัญหาทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อเร่งพัฒนาศักยภาพของคนไทยให้สามารถนำประเทศให้รอดพ้นจากวิกฤตเศรษฐกิจไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

สกศ. ในฐานะองค์กรที่รับผิดชอบนโยบายการศึกษาของชาติ จึงเป็นหน่วยงานหลักในการปฏิรูปการศึกษาครั้งใหญ่ บทบาทสำคัญประการแรก คือ ได้เสนอให้มีการบรรจุสาระบัญญัติด้านการศึกษาไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นผลสำเร็จ กล่าวคือ ได้มีการบรรจุสาระสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาไว้ในรัฐธรรมนูญหลายมาตรา ที่สำคัญได้แก่

มาตรา 43 “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้ทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย”

มาตรา 81 “รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้ และปลูกฝังจิตสำนึกที่

ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ”

จากบทบัญญัติดังกล่าว สกศ. จึงได้เตรียมการจัดทำร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพื่อปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ โดยได้มอบหมายให้คณะนักวิจัยซึ่งเป็นนักวิชาการชั้นนำของประเทศไทย ดำเนินการวิจัยประเด็นที่เป็นสาระสำคัญตามทีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ รวม 42 ประเด็น

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (กคศ.) ได้ใช้เวลาในการประชุมพิจารณาถึง 7 ครั้ง จึงได้ให้ความเห็นชอบต่อร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพื่อนำเสนอเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี ซึ่งได้มีมติเห็นชอบรับหลักการเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2541 แล้วส่งให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาดำเนินการตามกระบวนการทางกฎหมายต่อไป จนกระทั่งรัฐสภามีมติเห็นชอบ และได้ประกาศเป็นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2542 เป็นต้นไป

หลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แล้ว รัฐบาลได้เร่งดำเนินการให้มีการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติมาเป็นลำดับ หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สกศ. กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงานปฏิรูปการศึกษา และหน่วยงานอื่น ๆ ก็ได้มีการดำเนินการให้มีการปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

สกศ. ในฐานะที่เป็นหน่วยงานด้านนโยบายและวางแผนการศึกษาของชาติก็ได้เป็นผู้นำในเรื่องการสร้างองค์ความรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนานโยบาย เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์การปฏิรูปการศึกษาและได้ประกาศให้ปี พ.ศ. 2542 เป็นปีแห่งการปฏิรูปการศึกษาไทย รวมทั้งได้ปรับโครงสร้างองค์กรใหม่ให้มีความพร้อมที่จะรองรับภารกิจการศึกษา โดยจัดให้เป็นองค์กรแนวราบที่มีขนาดเล็ก กะทัดรัด คล่องตัว สายการบังคับบัญชาสั้น ใช้บุคลากรน้อย แต่ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง สามารถประสานงานในลักษณะเครือข่ายกับฝ่ายปฏิบัติ สร้างแนวคิด เสริมแนวร่วม ในการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามสาระบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

ในระยะแรก องค์กรเพื่อการปฏิรูปการศึกษาของ *สกศ.* มี 4 กลุ่มงานหลัก ได้แก่ กลุ่มยุทธศาสตร์และการวางแผนเพื่อการปฏิรูปการศึกษา กลุ่มปฏิรูปการเรียนรู้ กลุ่มปฏิรูปโครงสร้างและระบบบริหารการ

ศึกษา และกลุ่มสนับสนุน โดยปฏิบัติหน้าที่ในทิศทางเดียวกัน คือ พัฒนานโยบายการปฏิรูปการศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ทั้งนี้ สกศ. ได้พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในภารกิจหลักและวิธีการทำงานให้ประสบความสำเร็จอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ฉะนั้น เมื่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติมีผลบังคับใช้ สกศ. จึงมีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน ที่จะ เป็นกลไกหลักและพลังสำคัญให้การปฏิรูปการศึกษาดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง มั่นคงและยั่งยืน

เนื่องจากในปี พ.ศ. 2545 เป็นปีที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้มีการปรับเปลี่ยนระบบบริหารและการจัดการศึกษาใหม่ ซึ่งมีผลให้กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ต้องหลอมรวมเข้าด้วยกัน เป็นกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ภายในวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2545 นี้ เพื่อเป็นการเตรียมพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว สกศ. จึงได้เริ่มทดลองปฏิบัติหน้าที่ตามโครงสร้างของสำนักงานสภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการทำงานตามโครงสร้างเดิมและโครงสร้างใหม่ และเป็นการนำร่องเพื่อให้การปฏิรูปการศึกษาขับเคลื่อนต่อไปได้รวดเร็วขึ้น

นอกจากนี้ เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สกศ. จึงได้ดำเนินการวางแผนการศึกษา

ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติ ภายใต้กรอบนโยบายที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยมีกฎหมายแม่บทเชื่อมต่อกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ คือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นฐานหลักของนโยบายแห่งรัฐด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ และใช้เป็นหลักในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ

แผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติดังกล่าว เป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะยาว 15 ปี ที่มุ่งกำหนดกรอบแนวทางในการจัดทำนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน แผนพัฒนาการอุดมศึกษา และแผนพัฒนาด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ รวมทั้งใช้เป็นแนวทางการจัดทำแผนปฏิบัติการของเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาให้สอดคล้องกัน

กรอบแนวคิดของแผนจะเป็นการบูรณาการที่มีการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมเชื่อมโยงเป็นกระบวนการเดียวโดยรวมทั้งหมด ด้วยความพอดี มีคุณภาพ และต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยอาศัยปรัชญาหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่ยึดทางสายกลาง และวางอยู่บนพื้นฐานของความพอดีเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของคนไทย ซึ่งเน้นให้เกิดบูรณาการแบบองค์รวมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา

เป้าหมายของแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติฉบับนี้ มุ่งพัฒนาคนและสังคมโดยรวม คือ มุ่งพัฒนาคนให้สมดุล

เต็มศักยภาพ พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อเป็นรากฐานการพัฒนาคนต่อไป

บทสรุป : ก้าวต่อไปของ สกศ.

เกือบห้าทศวรรษนับแต่การก่อตั้ง *สภาการศึกษาแห่งชาติ* ในอดีต หรือ *สกศ.* ในปัจจุบันได้ดำเนินการกิจที่สำคัญในการวางรากฐานการศึกษาของชาติอันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

ด้วยภารกิจหน้าที่รับผิดชอบอันยิ่งใหญ่ในการสร้างสรรค์พัฒนาคนในชาติ *สภาการศึกษาแห่งชาติ* หรือ *คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ* จึงเป็นที่รวมของบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาและผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ รวมทั้งผู้บริหารระดับสูงสุดของประเทศที่รับผิดชอบและมีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายการศึกษาของชาติร่วมเป็นคณะกรรมการรับผิดชอบต่ออนาคตของชาติ *คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ* ในปัจจุบันจึงเปรียบดั่ง *สมองของชาติด้านการศึกษา* ซึ่งมี *สกศ.* เป็นกลไกในการวิเคราะห์สังเคราะห์และสนับสนุนข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ โดยอยู่บนพื้นฐาน

ของการวิจัยและประเมินผลตามหลักวิชาการที่เป็นระบบสากล รวมทั้งการมีส่วนร่วมจากทุกส่วนในสังคม

จากผลการพัฒนาการศึกษาของประเทศที่ผ่านมาเกือบห้าทศวรรษเป็นที่ประจักษ์ชัดว่า *สกศ.* มีบทบาทสำคัญในการวางนโยบายและแผนการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองซึ่งเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้ง การปฏิบัติภารกิจหน้าที่ตามบทบาทของ *สกศ.* ในการพัฒนาการศึกษาทุกยุคทุกสมัยยึดมั่นอยู่บนความถูกต้องเที่ยงตรงตามหลักวิชาการ เพื่อสร้างสรรคิให้การศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนไทยได้พัฒนาตนเองอย่างรอบด้านตลอดชีวิต นับตั้งแต่การวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตตั้งแต่แรกเกิด การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถด้านต่างๆ ที่จะดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เป็นพลังสร้างสรรคิการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

ประจักษ์พยานที่ยืนยันความแข็งแกร่งด้านวิชาการบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องของ *สกศ.* ที่สำคัญได้แก่ การจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ การวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2517 และการจัดทำร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ในการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ และการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2517 *สกศ.* มี

บทบาทสำคัญในการกำหนดกรอบแนวคิด จุดมุ่งหมาย เป้าหมาย นโยบาย และแนวทางการพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ โดยมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา วิจัยและประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านมา รวมทั้งมีการประชุมสัมมนาระดมสมองเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการของ สังคมและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นับเป็นผลสำเร็จของ *สกศ.* ที่ได้จุดประกายความคิดให้คนทั้งแผ่นดินเข้ามามีส่วนร่วมในการ ปฏิรูปการศึกษาของประเทศ ซึ่งเป็นการพลิกโฉมหน้าของการปฏิรูป การเรียนรู้และวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่ของคนไทยที่คนไทยถามถึงกัน มาอย่างยาวนาน ซึ่งนอกจากเป็นผลจากการดำเนินงานตามกระบวนการทาง วิชาการอย่างครบถ้วนแล้ว ยังเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน กระบวนการกำหนดนโยบายการศึกษาของชาติทุกชั้นตอน นับตั้งแต่การ สำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับสาระสำคัญด้านการศึกษา และนำ เสนอต่อสภาว่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีผลให้คนไทยได้รัฐธรรมนูญที่มีเนื้อหา สาระเกี่ยวกับการศึกษาอยู่ใน 4 หมวด 11 มาตรา ซึ่งมีความชัดเจน และสมบูรณ์ที่สุด นับตั้งแต่ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญมา

นอกจากนี้ ในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ *สกศ.* ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยสาระสำคัญ เพื่อประกอบการยกร่างพระ ราชบัญญัติดังกล่าวถึง 42 ประเด็นเพื่อให้คณะผู้เชี่ยวชาญด้าน

กฎหมายนำไปประกอบการพิจารณากร่างกฎหมายการศึกษาที่ สอดคล้องและเหมาะสมกับสังคมไทย โดยผ่านกระบวนการระดมสมองและ ประชาพิจารณ์ทุกขั้นตอน จนกระทั่งประกาศใช้เป็นพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542

เมื่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มีผลใช้บังคับ การ บริหารการศึกษาตามโครงสร้างใหม่จะรวมอยู่ในกระทรวงเดียว โดย กำหนดให้มีองค์กรที่เป็นคณะบุคคลทำหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบาย แผนและมาตรฐานการศึกษาของชาติ นโยบายและแผนด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การสนับสนุนทรัพยากร การประเมินผลการจัดการศึกษา การดำเนินการด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งการพิจารณากลับกรอง กฎหมายที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้

ด้วยเหตุนี้ บทบาทหน้าที่ของ สกศ. ในอนาคตจะต้อง ปรับเปลี่ยนไปตามโครงสร้างใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำนาจหน้าที่ใน การกำหนดนโยบายนั้นจะต้องมีหน่วยงานหลักในการจัดทำแผน ยุทธศาสตร์ ซึ่งกำหนดแนวนโยบายหลัก ปรัชญา เป้าหมายและวัตถุประสงค์ด้านการศึกษาที่ชัดเจน โดยแผนนี้จะเป็นแผนรวมระดับชาติที่ กำหนดแนวการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติภายในกรอบความ รับผิดชอบของหน่วยงานแต่ละระดับและประเภท

ดังนั้น สกศ. จะต้องมีบทบาทสำคัญในการเป็นองค์กรกลางซึ่ง ทำหน้าที่รวบรวมแนวคิดและปรัชญามากำหนดแนวนโยบายหลักและ

ยุทธศาสตร์อย่างเป็นระบบ กำหนดวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นอยู่และสร้าง
วิสัยทัศน์ของการพัฒนาการศึกษาไปในทิศทางที่พึงประสงค์ในอนาคต

การรวมองค์กรที่รับผิดชอบการศึกษาทุกระดับและประเภทอยู่
ภายใต้กระทรวงเดียวกันตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.
2542 เพื่อให้เกิดบูรณาการในการจัดการศึกษา ถือเป็นภารกิจที่
ท้าทายคนไทยทั้งชาติ ด้วยเหตุนี้ ถึงแม้จะมีการแยกงานด้านศาสนา
และวัฒนธรรมออกจากกระทรวงศึกษาธิการ แต่ยังคงจำเป็นต้องมีองค์กร
หลักที่ประกอบด้วยคณะบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาและเชี่ยวชาญด้านต่างๆ
เพื่อทำหน้าที่พิจารณาให้ความเห็นหรือให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรีหรือ
คณะรัฐมนตรี รวมทั้งประสานการดำเนินงานด้านการศึกษาให้บรรลุ
เป้าหมายในการพัฒนาคนและสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่ง
ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ต่อไป

บรรณานุกรม

คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา. **การศึกษาเพื่อชีวิตและ**

สังคม. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2517
ปีน มาลากุล ม.ล. และกำแหง พलगูร ดร. **งานในด้านการศึกษา.** ในหนังสือ
ประวัติและผลงานของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในงานพระราชทาน
เพลิงศพ ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2507.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. “การวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการ
ศึกษา.” **วารสารคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ปีที่ 8 ฉบับที่ 6**
มิถุนายน – กรกฎาคม 2517, หน้า 1-13

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **ครบรอบ 36 ปี สกศ.** กรุงเทพฯ :
2538.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **ความเป็นมาของสภาการศึกษา
แห่งชาติและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.** กรุงเทพฯ:
2541. (เอกสารอัดสำเนา)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **ความสัมพันธ์ของแผนการศึกษา
ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติกับแผนที่เกี่ยวข้อง.**
กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาและวางแผนการศึกษาแห่งชาติ, 2544.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **คำกล่าวเปิดการประชุมและการ
ปาฐกถาพิเศษในการประชุมสัมมนาทางวิชาการ 1 ปี หลังพ.ร.บ.
การศึกษาแห่งชาติ.** กรุงเทพฯ : ศูนย์เครือข่ายการศึกษาไทย, 2543.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **นโยบายการนำพระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติของประเทศไทย.** กรุงเทพฯ :
สำนักพัฒนากฎหมายการศึกษา, 2543.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **แนวคิดและกระบวนการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ.** กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาและวางแผนการศึกษาแห่งชาติ, 2544.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **ในหลวงกับการศึกษาไทย : ฟ้าทศวรรษสิริราชสมบัติ.** กรุงเทพฯ : 2540.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **“ปฏิรูปแผนการศึกษาแห่งชาติ”.** **วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติฉบับพิเศษ.** กรุงเทพฯ : 2518.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **ประวัติและผลงานในอดีตของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.** กรุงเทพฯ : 2542.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515 – 2519).** กรุงเทพฯ : 2525.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520 – 2524).** กรุงเทพฯ : 2525.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525 – 2529).** กรุงเทพฯ : 2525.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530 – 2534).** กรุงเทพฯ : 2529.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535 – 2539).** กรุงเทพฯ : 2535.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 – 2544).** กรุงเทพฯ : 2525.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **ยุทธศาสตร์การนำแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาและวางแผนการศึกษาแห่งชาติ, 2544.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **รวมบทความทางการศึกษา
กว่าจะเป็นพ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ : 2543.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **วัตถุประสงค์ นโยบายและ
มาตรการของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535
– 2539)**. กรุงเทพฯ : 2535.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **เอกสารชุดการปฏิรูปการศึกษา :
วาระแห่งชาติ เล่มที่ 1 การปฏิรูปการศึกษา : วาระแห่งชาติ จาก
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สู่อการปฏิบัติ
ยุทธศาสตร์ที่จะพาประเทศพ้นวิกฤต**. กรุงเทพฯ : 2544.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **เอกสารชุดหล้ากมูมมอองการ
ศึกษาไทย : มิติใหม่ในการจัดการศึกษากับบทบาทสภาการศึกษา
ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ เล่มที่ 1**. กรุงเทพฯ : กลุ่มงาน
ยุทธศาสตร์และการวางแผนการปฏิรูปการศึกษา, 2543
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **เอกสารชุดหล้ากมูมมอองการ
ศึกษาไทย : มิติใหม่ในการจัดการศึกษากับบทบาทสภาการศึกษา
ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ เล่มที่ 2**. กรุงเทพฯ : กลุ่มงาน
ยุทธศาสตร์และการวางแผนการปฏิรูปการศึกษา, 2543
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **เอกสารชุดหล้ากมูมมอองการ
ศึกษาไทย : มิติใหม่ในการจัดการศึกษากับบทบาทสภาการศึกษา
ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ เล่มที่ 3**. กรุงเทพฯ : กลุ่มงาน
ยุทธศาสตร์และการวางแผนการปฏิรูปการศึกษา, 2543
- สีปปนนั้ เกตุทั้ด. **เอกสารวิจัยส่วนบุคคลในลักษณะวิชาสังคมจิตวิทยา
เรื่อง การศึกษากับความมั่นคงแห่งชาติ – การปฏิรูปการศึกษา.
วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2519.**

ที่ปรึกษา

ดร.รุ่ง แก้วแดง

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ดร.เจือจันทร์ จงสถิตอยู่

ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนการศึกษา

ดร.นงราม เศรษฐสุพานิช

ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนการศึกษา

คณะผู้จัดทำ

นางสุรางค์ โพธิ์พุกษาวงศ์

นายถวัลย์ มาศจรัส

ร.ท.หญิงวันทนีย์ ไทยเที่ยง

นางโสภณา ตาแก้ว

นางสาวสมปอง สมญาติ

นางสาววิภาสรินทร์ ประพันธ์ศิริ

ผู้จัดพิมพ์ต้นฉบับ

นางสาววิภาสรินทร์ ประพันธ์ศิริ

นางสาวสมศรี จงจำเจริญทรัพย์